

TÜRK DEMOKRASİSİ ve SİYASAL İSLAM

DAVID GHANIM* (TÜRKÇESİ: BÜLENT SÖNMEZ)

Orta Doğu demokratikleşmeye yönelik küresel bir eğilimde yıllardır istisna olduğunu kanıtlamıştır. Bununla birlikte, son zamanlarda bu bölge demokratik değişime karşı inatçı direnişinden sıyrılmaya başlamış ve bu da siyasi İslam'ın yükselişine neden olmuştur. Hakim otoriter düzende din, İslamcı partilere siyasi rejimlerin baskısından bir tür koruma sağlama eğilimindedir. Bu yapısal avantaj, bölgedeki son değişikliklerden faydalanmak için İslamcılar daha iyi bir konuma getirerek, bölgedeki son özgür seçimlerde kazananlar olarak ortaya çıkma fırsatı vermiştir. Ağır bir otoriterlik mirası, demokrasi eksikliği ve laik siyasi güçlerin baskısı, bu sonucu kesinlikle bu bölgedeki herhangi bir seçim için neredeyse kaçınılmaz hale getireceğinden, bu şaşırtıcı değildir. Böylece, yetkililerin radikal İslamcıların hâkim olduğu genel bir seçimi iptal ettikleri ve kanlı bir iç savaşa neden oldukları 1992'deki deneyiminden sonra, birkaç İslamcı parti Ortadoğu'da iktidara gelmeyi başardı. Türkiye'de 2002'den bu yana, Irak'ta 2005'ten beri ve 2006'da Filistin seçimlerinde Hamas'ın zaferinde bu durum söz konusudur. Demokratik seçimlerde iktidara gelen İslamcı bir parti, tekrarlanması muhtemel yeni bir olgudur.

Siyasal İslam'ın yükselişi Orta Doğu'da yeni bir siyasi gerçeklik yaratırken, bölgedeki siyasetin yozlaşmasını açıkça göstermektedir. 20. yüzyılın çoğunda çok sayıda politik kampaşa günümüz siyasi kutuplaşmasına keskin bir tezat oluşturuyor.

Bölgedeki son gelişmeler iki karşıt kutup üretti: otoriter rejimler ve İslamcı mücadele. Bu siyasi yapının yoksulluğu, bölgedeki keskin siyasi ve ekonomik krizleri hafifletmek yerine daha da şiddetlendirme eğilimindedir. Ortadoğuda genel olarak kimlik politikalarına, aşırıcılığa, şiddete ve Öteki'yle çatışmaya verdikleri vurgu ile İslamcı partiler krizin bir çözümü değil, bir parçası olduklarını kanıtladılar.

Ancak, Kasım 2002'deki Türkiye'deki seçim, köklü İslami geleneğe sahip olan Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (veya AKP) seçim zaferiyle (yüzde 34.3 oy) iktidara getirdi. Parti 2004 yılında yerel seçimdeki konumunu da güçlendirebildi (yüzde 42). Bu zaferler, katılımın yüzde 85'e kadar çıktığı Temmuz 2007 seçimlerinde oyların yüzde 47'sini (parlamentoda 342 sandalye olmasını sağlayan) alarak daha da dikkat çekici bir düzeye çıkarıldı. Türkiye'deki laikliğin ağır Kemalist mirası göz önüne alındığında, İslamcıların seçim başarısı gerçekten şaşırtıcı oldu. Bu seçim zaferinin ve AKP yönetiminin başarısının en az iki temelde olduğunu savunuyorum: İlimli politika ve ekonomik reformda başarı.

Ortadoğu'nun ekonomi politisinin hayal kırıklığı yaratan gerçekleri göz önüne alındığında, bölgedeki eksiklik Türk deneyiminin tam da bu ayırt edici özelliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca Türk hükümetindeki İslamcıların deneyimi tüm bölge için bir model sunabilme potansiyeline sahip.

İlimlilik Politikaları

AKP'nin seçim başarısı geçtiğimiz çeyrek yüzyıl

1 David Ghanim, İsveç'teki Göteborg Üniversitesi Küresel Çalışmalar Okulu'nda Orta Doğu Çalışmaları bölümünde öğretim üyesidir.

boyunca Ortadoğu'da siyasal İslam'ın hakimiyetini gösterirken, aslında ılımlılığın başarısının hikayesi. Türk deneyimi, sadece demokratik siyasette ılımlılığın başarıyı sağlayabildiğini göstermektedir. Bu durum, aşırılıkçılık ve hâlâ şiddet politikalarının egemenliğinde olan ve ılımlılıktan nasipsiz bir bölge için önemli bir derstir.

Türkiye'deki İslamcılar, hâlâ etkin olan radikal İslam'ın aşırılık ve şiddet yanlısı ana akımını temsil eden Afganistan, Arap, İranlı veya Pakistanlı İslamcılardan daha hoşgörülü ve pragmatist bir politika geliştirebildiler.

Aslında, Türkiye'nin İslamcılarının başarısı ancak kendilerini bu ana akımdan uzaklaştırdıkları için mümkün oldu. Gerçi bir kısım insanlar bu gelişmeyi İslami değerlerden uzaklaşmak olarak algılıyor; diğerleri AKP'nin daha laik hale geldiğini söylüyor. Ancak, etiketler ve tanımlamalar genellikle yanıltıcıdır. Demokratik sürecin belli bir özü varsa, İslamcı ya da liberal olarak adlandırılmaları çok önemli değildir. Daha da önemlisi, AKP nin aşırılıktan uzaklaşmanın sadece siyasi bir parti olarak başarılı olmasını sağlamakla kalmayıp, Türk halkının da çıkarına olduğunu kanıtlamış olmasıdır.. Türkiye İslamcıları, yalnızca "Çözüm İslamda" gibi siyasi, ekonomik ve entelektüel krizleri de şiddetlendiren bir slogandan ziyade bunun yerine, İslamcıların da saygı gösterebileceği ve demokratik sürece dahil olabileceği fikrini geliştirmekle kalmayıp , uygulanabilirliğini de kanıtladılar. Ancak Türkiye'deki İslamcılarının başarısı aynı zamanda İslamcı hareket içinde ılımlılık ve pragmatizm siyaseti, diğer yandan ideolojik retorik ve muhafazakârlık siyaseti arasındaki mücadelenin de bir sonucudur. Ayrıca Erbakan'ın eski İslamcı hareketini terk etmeyi ve ılımlı politikalarını yansıtmak için yeni bir parti kurmayı başaran Erdoğan ve Gül'ün liderliğindeki İslamcı hareketin içinden gelen iç reformu da yansıtmaktadır. Graham Fuller, "Bu gelişme, siyasetin gerçeklerine ve pragmatizmin gerekliliklerine yaklaştıkça gittikçe ılımlı hale gelen, gelişmekte olan bir Türk İslamcı geleneğinin ürünüdür." 1 diyor.

Türk deneyiminin başarısı, Orta Doğu'daki siyasal İslam'ın karşı karşıya olduğu en önemli, ancak en zor iki sorunun çözümünde kendini gösteriyor. İlk sorun İslam ve demokrasi arasındaki ilişkidir; ikincisi, yerli ya da yabancı olan "Öteki" ile olan ilişkidir.

İslam ve demokrasi arasındaki ilişki, ikisi

arasındaki uyumluluk konusunda ateşli bir akademik müzakereyi tetikleyen tartışmalı bir konudur. İslamcıların iktidara giden bir araç ya da tek yönlü bir yol haricinde demokrasiyi anlamadıkları ileri sürülmektedir. Ancak, Türk deneyimi defalarca tartışmanın yanlışlığını göstermiştir. AKP iktidardayken demokratik sürece güçlü bir bağlılık gösterdi. 2007 seçimleri partinin demokrasiye yatırım yaptığını, İslamcılar için siyasi başarısının sadece demokrasiden geldiğini ve başarısının devam etmesinin demokratik sürecin sağlanmasısıyla güçlü bir şekilde bağlantılı olduğunu gösterdi.

İslam ve demokrasi arasındaki ilişkinin güçlü bir yönü, seçilen İslami geleneğe bağlı partinin seçim vaatlerini yerine getirme isteği ve yeteneğidir. Bu bağlamda, Türkiye'nin İslamcılarını kendilerini bu zemine bağlı kalmaya yönelimli ve kararlı olduklarını kanıtlıyorlar. Hatta bu alandaki başarıları Türkiye'deki köklü laik siyasi partilerden bile ağır basmaktadır. Bölgedeki diğer İslamcılarının iktidara gelme noktasında tamamen başarısız olmasının ve İran, Irak, Gazze'de seçilmiş İslamcı partilerin seçim vaatleri konusundaki yetersizliği ve kararsızlığının aksine AKP nin başarısı bu gerçeği göstermektedir. AKP dışındaki Ortadoğu İslamcı partilerinin ortaya koyduğu deneyimler, İslam ve demokrasinin bağdaşmaz olduğu yönündeki yaygın inancı destekleme eğilimindedir.

Böylece, Türk deneyimi İslam ve demokrasi arasındaki uyumluluğun ancak ılımlılık politikasıyla sağlanabileceğini göstermektedir. İlimli politika demokrasiye saygıyı gerçeğe dönüştürürken, demokrasiye saygı da politik ılımlılığı güçlendirir. Bu karşılıklı güçlendirme, hem İslamcı parti hem de Türkiye'deki demokratik süreç için yararlı olmuştur.

Siyasal İslam'ın karşı karşıya olduğu ikinci zorluk Öteki ile olan ilişkinin doğasıdır. Aşırılıkçılık politikası Ötekini bir düşman olarak görür ve Öteki ile olan ilişkisini çoğunlukla bir çatışma olarak algılar. Ancak, Türkiye'nin İslamcılarının deneyimi oldukça farklı bir yönelime işaret ediyor. Siyasi ılımlılık ve demokrasi Türkiye'nin kendi içinde uzlaşmasına izin veriyor.

Ayrıca seçmenlere saygı, ancak ekonomiye öncelik vererek mümkün olan vaatleri yerine getirmede başarıya yol açar. Ancak seçim vaatlerini yerine getirme taahhüdü, demokratik sürece daha genel bir saygı ve bağlılık katar. Seçim ve yeniden seçimlerdeki başarı, Türkiye İslamcılarını,

tüm İslamcı hareketlerin nihayetinde karşılaşacağı meşruiyet zemininin ve meşruiyet kaynaklarının kaçınılmaz olarak yeniden incelenmesi için gerekli güdülerle donatmıştır. Bu ise meşruiyetin Tanrı'dan ziyade insanlardan kaynaklandığı düşünüldüğünde, siyasi ılımlılık ve demokrasiye ciddi bir bağlılık yönünde atılmış büyük bir adımdır. Seçim vaatlerinin uygulanması, insanların (halkın) meşruiyetin kaynağı olduğu konusunda daha derin bir inanca yol açmaktadır.

Siyasal İslam'ın karşı karşıya olduğu ikinci zorluk Öteki ile olan ilişkinin doğasıdır. Aşırılıkçılık politikası Ötekini bir düşman olarak görür ve Öteki ile olan ilişkisini çoğunlukla bir çatışma olarak algılar. Ancak, Türkiye'nin İslamcılarının deneyimi oldukça farklı bir yönelime işaret ediyor. Siyasi ılımlılık ve demokrasi Türkiye'nin kendi içinde uzlaşmasına izin veriyor. Bunun özellikle Kürtler için etnik köken sorunu üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Kürtlerin tanınmasına yönelik son açılım, Atatürk zamanından bu yana son derece münhasır ve otoriter politikalarla Öteki'ye ciddi bir yönelme ve yakınlaşma olmuştur. Bu iç uzlaşma, dış dünya ile uzlaşma ile eşzamanlıdır ve küreselleşme ve uluslararası toplumda yapıcı entegrasyon için olumlu bir sonuç ortaya koymaktadır.² Bu iki uzlaşma süreci karşılıklı olarak pekiştiricidir. İlimlilik, hoşgörü ve demokrasiyi yansıtan bir sürecin iki yüzüdür. Bu deneyim, ister yerli ister yabancı olsun Öteki ile başa çıkmak için farklı bir yol göstermektedir.

Oysa ana akım siyasi İslam, Öteki ile bir çatışma ve düşmanlık ilişkisini iletir ve teşvik eder. Öteki'yle ilgilenen herhangi bir çelişkinin, ulusal çıkarlara ihanet ve dış kuvvetlerin baskılarına teslim olması olarak değerlendirir. Bununla birlikte, Irak Savaşı sırasında Amerikan ordusunun Türk topraklarından serbest geçişini reddetme deneyimi, böyle bir çekişmenin yanlışlığını açıkça göstermektedir. Bu deneyim, demokrasinin dış dünyadan gelen baskılara karşı koymanın en iyi yolu ve bağımsız bir karar almanın en iyi yolu olduğunu göstermektedir.

Öteki ile hoşgörülü ve pozitif katılım, Türkiye'nin seçilmiş İslamcılarının AB üyeliğinin karmaşık sorunuyla uğraşma biçiminde açıkça ortaya çıkmaktadır. AKP hükümeti Türkiye'deki laiklerden çok daha fazla, AB'ye başarılı bir katılım için diretmektedir. Bu süreçte öngörülen reformlar, İslami geleneğe sahip hükümet tarafından coşkuyla uygulanmaktadır. AB üyeliğinin Türkiye'de demokrasinin geliştirilmesine yönelik beklentisi

ise asla inkar edilmemektedir. Yine de bunun tek yönlü bir ilişki olup olmadığı merak edilebilir. Demokratik reformlara derinden bağlı olan başarılı bir İslamcı partinin, AB'nin kabul edilme beklentisini kendi reform gündemini iletirmek için başarıyla kullandığını da söyleyebiliriz. Avrupa'dan gelen baskı Türkiye'nin reform yapmasına yardımcı olurken, iç reform ve demokratikleşmeye de içsel bir bağlılık oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle, Türkiye'nin İslamcılarını demokratik sürece girerek geliştirmek ve politik başarılar elde ettiklerinde, bu reformların başarısı için güçlü bir çıkar ve motivasyon söz konusu olmaktadır.

Avrupa Birliği'ne üye olma ihtimali, Türk toplumunda reform için bir teşviktir. Ancak, bu olasılık belirsizdir ve müzakereler uzun, karmaşık ve tartışmalı bir süreç haline gelmiştir. Sonuç ne olursa olsun, Türk reformlarının kendi başına değerini ve gücünü tanımak ve takdir etmek Türklerin yararına. Ekonomik performanstaki başarı, ekonomik ve yasal reformların uygulanması ve demokratik konsolidasyon, tam bir AB üyeliği gerçekleştirilemese bile Türkler tarafından değerli başarılar olarak görülmelidir. Her ikisi de aynı anda olabilir, ancak bu başarılar kendi içinde AB üyeliğinden daha iyi bir ödüldür.

Ne de olsa Atatürk ülkesini modernize ettiğinde ve Türkiye'nin Avrupa'ya yönelme adına İslam dünyasıyla bağlantılarını kestiğinde, Türkiye'yi sembolik olarak Asya'daki en gelişmiş ülkeden (Japonya'nın yükselişinden önce) en geri kalmış ve marjinalleşmiş ülkelere dönüştürdü. Ancak Türkiye, yeni, ılımlı ve demokratik bir bölge için örnek teşkil ettiği Ortadoğu'da kendini evinde hissedecekti.

Türk İslamcılarının iktidardaki ılımlılığı, diğer iç güçleri antagonize etmeme konusunda bilinçli bir politikada kendini gösteriyor: köklü bir bürokrasi ve laik geleneğin koruyucusu olarak da işlev gören güçlü bir ordu. Bu durum, Kuzey Irak'taki bölgeyi üs olarak kullanan PKK'nın şiddet faaliyetlerini içeren son kriz sırasında açıkça gösterilmiştir. Ordunun baskısına ve dayatmasına rağmen, kriz akılcıca ve barışçıl bir şekilde etkisiz hale getirildi. Sınırlı askeri müdahaleler, Orta Doğu standartlarına göre hafif ve yükselen bir tepki ile uyumluydu. AKP hükümetinin bu krizle başa çıkma biçiminin, kendi çıkarları tarafından motive edildiği ve ordunun Türk siyasetinde üstünlük elde etmesini engellediği doğrudur. Ordunun siyasete müdahale etme fırsatını reddetmek, demokratik sürecin temellerinden biridir. Hükümetin bu krizi

şiddetlendirmemesi, Türkiye'deki İslamcılarının ılımlılık politikasını benimsediğinin kesin bir işaretidir.

AKP, cumhurbaşkanlığı da içeren başka bir durumda da ılımlı eğilimini ve demokrasiye olan bağlılığını göstermeyi başardı. Siyasi yükselişe rağmen, cumhurbaşkanlığı adaylığının krizi sadece barışçıl değil, demokratik olarak da çözüldü. Bu deneyim, örneğin aşırılıkçılık, şiddet ve dar mezhepçilik politikasının kazandığı Lübnan'daki cumhurbaşkanlığı kriziyle keskin bir tezat oluşturuyor. AKP'nin rasyonel olarak hesaplanmış bir politika ile Türk toplumunun büyük bir krize girmesini önleme kabiliyeti, siyasi olgunluğun açık bir işareti ve çatışmaya çözüm olarak demokrasi ve şiddetsizlik konusuna güçlü bir inançtır. Bu, halkını kısa vadeli kazançlar elde etmek için herhangi bir krizi kullanan diğer İslamcı ve otoriter rejimlerin radikal siyasetiyle keskin bir tezat oluşturuyor. Bu çatışma politikalarında önemsiz olaylar bile Hamas, Hizbullah ve İran İslamcıları tarafından defalarca gösterildiği gibi her zaman büyük bir krize dönüşebilir.

Son olarak, Türkiye'deki İslamcılarının ılımlılığı, bölgedeki siyasi İslam'ı meşgul eden baskın konulardan biri olan geçmiş meselesini geleceğe karşı çözme biçiminde de kendini gösteriyor. İslamcı projenin siyasi vizyonunu geçmişin ütopyasıyla sınırlamak, geçmişe geri dönmek mümkün olmadığına, aşırılıkçılığın siyasetini güçlendirir. Tarihsel vizyonu ulaşılamaz hedefler etrafında merkezlemek radikalizme davettir. Aksine, ılımlılık politikası dışında ulaşılabilir ve mantıklı olan ileri görüşlü bir vizyona yatırım yapılamaz. Türk örneği, bu geçmişi insani gelişmenin zirvesi olarak gören ve yeniden yaratmak isteyen diğer hareketlerin aksine, geleceğe yatırım yapan ilk İslamcı deneyimdir. Geçmişin mirasının geleceğe olumlu bir katılımın önünde bir engel olmadığını düşünen ilk deneyimdir. AKP iktidarında, şimdiye kadar, Türk toplumunu İslamlaştırmak için gizli bir gündem olmadığını kanıtlamıştır. Aksine, somut sosyoekonomik ve politik sorunların çözümü için yatırım yapmaktadır.

Ekonominin Önceliği

Ekonomiyle başa çıkmak ciddi bir zorluk oluşturmaktadır. Ekonomik reformlar, laik partilerin başarılı bir şekilde uygulayamayacakları kadar karmaşıktır. Ekonomik krizin sonuçlarını

yönetememe, laik partilerin ılımlı İslamcılara güç kaybetmesine neden oldu. Ancak, oy kazanmak için ekonomiden memnuniyetsizlikten yararlanmak bir şey; iktidardayken ekonomik krizin etkisini yönetmek başka bir şeydir. AKP'nin demokrasi yönündeki başarısı, ekonomik cephedeki performanslarıyla yakından bağlantılıdır.

Demokratikleşmeyolununbirkısmı,Eisenhower'ın askeri-sanayi kompleksi olarak adlandırdığı şeyin ekonomisi üzerindeki tuhaflığı kırmayı amaçlıyor. Tepe'ye göre: "Devletin ekonomi üzerindeki kontrolü azalıyor ve bugünün Türkiye, bir zamanlar ötekileştirilmiş grupların daha fazlasını dahil etmede daha önce hiç olmadığı kadar başarılı." 3 İslamcı iktidar partisi, İstanbul ve iç Anadolu şehirlerinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin çıkarlarını temsil eden bir iş organizasyonu olan Bağımsız Sanayiciler ve İşadamları Derneği MÜSIAD ile yakından bağlantılıdır. Bu örgüt, İstanbul ve Marmara bölgesindeki büyük işletmelerin çıkarlarını temsil eden laik ve köklü Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği'ne (TÜSIAD) karşı bir denge olarak ortaya çıkmıştır.4 Yine de, AKP hükümeti ekonomik reformları uygularken ve ekonomik meseleleri ele alırken, iktidar partisi ile bu iki iş örgütü arasındaki ilişki daha da karmaşık hale gelmektedir.

Ancak iktidardaki İslamcı partinin başarısı dikkat çekicidir. Görünüşe göre AKP, ekonomik krizi ve ekonomik değişimi laik öncüllerinden çok daha iyi yönetiyor. AKP Kasım 2002'de iktidara geldiğinden beri, Türkiye'nin GSYİH'sı 2007 yılına kadar 181 milyar dolardan 410 milyar dolara yükseldi. Bu sadece Türkiye için değil tüm Ortadoğu için kayda değer bir başarı. AKP'nin ekonomik vizyonu, şimdiye kadar 6.548 dolar olan rakamla karşılaştırıldığında, 2014 yılına kadar kişi başına 10.000 dolarlık bir gelir elde etmektedir. 5 İşgücü piyasası o kadar gelişmektedir ki, ilk kez Türkiye'nin işgücü göçü yavaşlamaktadır. Yıllık ekonomik büyüme oranı ortalama yüzde 7,3'tür. 6 İhracat da 2006 yılında 486 milyar dolara ulaşarak, geleneksel tekstiller dışında da yükselmiştir. Para birimi, 2005 yılının başında Yeni T. Lira'sının piyasaya sürülmesiyle psikolojik olarak desteklenmiş, istikrar kazanmıştır. Türkiye ekonomisinde kronik bir sorun olan finans da son olarak kontrol altındadır. Genellikle 1990'ların sonunda üçlü rakamlara isabet enflasyon oranı yüze 10 civarında aşağı inmiştir 7 UNCTAD'a göre Türkiye, 2006 yılında 20 milyar dolarlık bir hasılat ile Doğrudan Yabancı Yatırımların (DYY) en büyük

alıcısı oldu. 9 Bu rakam, tüm bölgeye doğrudan yabancı sermaye girişinin neredeyse yüzde 25'ini temsil etmektedir. Bu durum Türkiye ekonomisinde ve AKP hükümetinin ekonomi politikalarında kayda değer bir güveni göstermektedir. Bu, Hükümet, Türkiye'deki iş ortamını iyileştirmek için çeşitli mevzuat parçalarını uygulamada başarılı olmuştur.

Ancak bu başarılar, Türkiye'nin karşı karşıya olduğu ekonomik krizin ciddiyetine göre değerlendirilmelidir. Yine de bizi ülkenin karşı karşıya olduğu muazzam ekonomik zorluklara karşı körleştirmemeliler. İşsizlik, özellikle gençler arasında hala ciddi bir sorundur. 11 Ülke, her yıl işgücü piyasasına giren yaklaşık 700.000 Türk için istihdam yaratmalıdır. 12 Yolsuzluk, tüm ekonomi için ciddi yansımaları olan inatçı bir mücadeleyi gerektirmektedir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'ne göre, 2008 yılında Türkiye için Yolsuzluk Algılama Endeksi, Katar, Kıbrıs, İsrail, BAE, Malta, Umman, Bahreyn gibi diğer Orta Doğu ülkelerinin gerisinde, dünyada 4.6 (on üzerinden), sekizinci, Ürdün ve Yunanistan. İstatistikler bu endekste Türkiye'nin sıralaması 1995- 2007 çok artmadığını göstermektedir 13

2007 yılında AKP'nin dikkat çekici bir şekilde yeniden seçilmesi, ideolojinin ve İslam'ın, daha iyi yaşam standartları sağlamak için değişimi ve gelişimi kimin sunabileceğinden daha az önemli konular olduğuna dair kanıtlar sağladı. Seçmenler için bunun İslamcılardan mı yoksa laiklerden mi geldiği önemli değildi. AKP'nin 2002'deki zaferi esas olarak önceki hükümetlerden memnuniyetsizlikten kaynaklanırken, 2007'deki zafer farklıydı. AKP reform politikalarında bir güven oyuydu. Bu, hükümetin halkına dayandığının en önemli göstergesi idi. Türkiye'deki İslamcıları kapsayan demokratik sürecin, başka yerlerdeki süreçlerden farklı olmadığını, ideoloji veya din yerine ekonominin siyasi yaşamda daha önemli bir husus olduğunu gösterdi.

Bu bölgedeki İslamcılar için önemli bir derstir. Geçmişin İslamcı cazibesi değil, günlük yaşamda en önemli olan somut gelişme. Gerçekçilik politikası, duygu ve söylem siyasetinden daha iyi çalışmaktadır. Bölgedeki radikal İslam'ın sicili gerçekten de hayal kırıklığı yaratmıştır. Ateşli ama boş retorik ve muhafazakar dini söylem, bir ekonomi inşa edemez veya ekonomik reformlar gerçekleştiremez. Ortadoğu'da iktisadın siyaset üzerindeki yükselişine şahit olmak nadirdir ve

İslamcı eğilimleri olan bir hükümet tarafından başarılması daha da nadirdir. Türk deneyimi aynı zamanda dünyayla yapıcı bir katılımın sadece mümkün değil, aynı zamanda bölge için de yararlı olduğunu kanıtlamaktadır. Uluslararası sermayenin artan akışı Türkiye'nin çıkarıdır.

Orta Doğu İçin Bir Model

Bölgenin siyasi gelişmelerinin artan karmaşıklığı ve ekonomik ve hükümet krizleri göz önüne alındığında, Türkiye'deki İslamcıların başarısı tüm bölge için olumludur. İslam ve demokrasiyi uzlaştırmaya ve İslam'ı şiddet, aşırılık, muhafazakarlık ve muhalefet gücünden bir değişim ve gelişme gücüne dönüştürmeye yardımcı olmaktadır. Bu durum, otoriterlik ve İslamcılık arasındaki uçurumu kapatmaya yardımcı olma potansiyeline sahiptir.

İran, Sudan, Gazze ve Irak'taki İslamcılarla hayal kırıklığı bulunmaktadır. Irak'taki Şii İslami yönetiminden hoşnutsuzluk o kadar fazla ki, sadece dini söylemden uzaklaşarak ve hukukun üstünlüğü ile daha iyi hükümet ve hizmetlerin vaadini vurgulayarak, Başbakan Nuri al-Maliki'nin partisi Dawa – zafer kazanabildi. Ocak 2009 yerel seçimlerinde oyların yüzde 25'ini yakaladı. Kasım 2007'de, İslamcıların ciddi bir yenilgiye maruz kaldıkları ve parlamentodaki sandalyelerinin üçte ikisini (18'den altıya kadar) kaybettikleri Ürdün'deki seçim, hoşnutsuzluğun yaygın olduğunu gösteriyor. Ürdün'deki yenilgi, İslamcıların 1957'den 1989'a kadar parlamento hayatının uzun süre askıya alınması sırasında yasal olan tek parti olduğu düşünüldüğünde çok önemlidir. Daha önce yasadışı olmamaları, başarılı olmak için daha iyi bir fırsata sahip olmaları ve böylece Ürdün halkına hizmet etmek için daha iyi bir konumda olmaları beklentisini artırdı. Bununla birlikte, parlamento politikalarına katılımları, sıradan insanların yaşam koşullarını iyileştirebilecek somut yasalara veya politikalara neden olmadı. Ancak bu yenilgi bölgedeki tüm İslamcılar için bir uyandırma çağrısı mesabesinde.

Bu, Türkiye'de toplumla ve dış dünyayla yapıcı bir katılım deneyiminin ortaya çıkmasının aksine. İster bölgedeki İslamcılar olsun ister olmasın, Ortadoğu halkı kesinlikle kendi İslamcılarının deneyimlerini Türkiye'yle karşılaştıracak. Açıkçası, böyle bir karşılaştırma, aynı sonuçsuz siyaseti takip etmekte

ısrar ederse, bölgedeki İslamcılarının yararına olmayacaktır. Şüphesiz, Türkiye'nin deneyimi İslamcılara tecrübelerini ılımlılık ve pragmatizm yönünde daha da geliştirip yeniden değerlendirme konusunda güçlü bir baskı uygulayacaktır.

Radikal İslam siyasetinde ideoloji, teoloji ve kimlik hakimdir. Muhalefetteyken siyasal rejimlerle sert bir şekilde, dış dünyayla, hatta iktidarda oldukları zaman diğer İslamcı hareketlerle ve İslamcı olmayanlarla çelişiyorlar. Bu yüzleşme politikasını açıklayan birçok örnek vardır: Hamas ve Fetih, Hamas ve İsrail, Hizbullah ve İsrail, Irak'taki Şia siyasi rekabeti ve İran'ın nükleer tesisler konusunda uluslararası toplumla çatışması. Sudan'da İslamcı yönetim ve uluslararası toplum arasında, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Darfur'daki soykırım ve insanlığa karşı suçlardan sorumlu olan Sudan Cumhurbaşkanı Ömer el Beşir için tutuklama emri konusunda anlaşmazlık var. Orta Doğu'da, İran İslamcı modelinin başarısızlığı ve bu modelin bölgenin diğer bölgelerine uygulanmasında tekrarlanan başarısızlıklar: Afganistan, Sudan, mezhepsel Şii siyaseti yönetimindeki Irak ve Hamas yönetimindeki Gazze. Bu başarısızlıklar, Türk modelinin cazibesini arttıracak ve belki de İslami bir kimliğin korunmasında ısrar eden bir bölgede kalkınma için tek uygun seçenek haline gelme eğiliminde olacaktır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasından ve Ortadoğu'da milliyetçiliğin yükselmesinden sonra Atatürk'ün ulus devlet ve modern ekonomi inşa etme deneyimi de bölgenin geri kalanı için bir model haline geldi. AKP ile birlikte bu kez ılımlı İslam'a dönük bölgenin izleyeceği başka bir Türk modeline mi tanık oluyoruz? Abdullah Gül, "Türk deneyimi bölge ülkeleri için bir ilham kaynağı olabilir" diyor. 14 Graham Fuller şöyle devam ediyor: "Son yıllarda evriminin dikkat çekici gerçeklerine dayanarak, Türkiye aslında şimdi bölgeye bir ölçüde gerçek çekicilik sunan gerçek bir model haline geliyor." 15 Burada önemli bir soru ortaya çıkıyor: Yabancı görülen ya da bölge tarafından tam olarak reddedilen Batı liberal deneyimleri Orta Doğuda İslam ile bağlantılı ve bölgeden gelen Türk deneyimini daha çekici ve ilham verici olarak algılıyor mu?

Kuşkusuz Türkiye, daha uzun ve daha zorlayıcı sekülerleşme süreci, daha fazla demokrasi deneyimi ve dış dünya ile daha derin katılımı ile farklıdır. Bununla birlikte, bölgedeki diğer ülkeler

çok sayıda özelliğe sahiptir: laiklik mirası, ordu için güçlü bir rol, otoriterlik, yolsuzluk, etnik çekişme ve ciddi ekonomik sorunlar. Türkiye'nin laiklik mirası diğer Orta Doğu ülkelerinin çoğunda da var. Ne de olsa Türkiye her zaman bir modeldi. Bu model Demokrasiye ve din ile siyaset arasındaki ayrılığa dayanan Batı laikliğinden farklıdır. Oysa Orta Doğu modeli, aksine, din de dahil olmak üzere tüm toplum üzerinde devlet egemenliğine dayanan otoriter bir laikliktir. Bu tür laikliğin bölgeyi derin bir ekonomik ve politik krize sürüklediğine şaşmamalı. Türkiye'nin, İslamcılığın bile hiçbir siyasi gücünün reddetmeye ya da saygısızlık etmeye cesaret edemeyeceği bir laiklik mirası olduğu doğrudur. Yine de, bu deneyim hala Orta Doğu'nun geri kalanı için değerli dersler sunabilir.

Bölge, demokratik değişime karşı inatçı bir direniş gösterdi. Demokrasiyi ciddiye almayan bu başarısızlık, giderek demokratikleşen bir dünyada Ortadoğu'nun "istisna" olarak tanımlanmasını getirmiştir. 16 Bu istisna, değişen dünyada çok az mantıklı olan karşı-tarihsel bir gelişme gibi görünmektedir. Türkiye'deki İslamcılar, Orta Doğu'nun bu genel olumsuz istisnası içinde olumlu bir istisna olarak mı kalacaklar yoksa sona erecek bir süreç mi başlayacak? Onların başarıları, İslam ve demokrasinin uyumsuzluğu hakkındaki teorik tartışmada güçlü kanıtlar sunacaktır.

Sonuçlar

Türkiye'deki ılımlı İslamcılarının başarıları, özellikle kısa zaman dilimi göz önüne alındığında, oldukça dikkat çekicidir. Ancak bu kazanımlar, ilerideki ciddi zorlukları veya bu deneyimin zayıf yönlerini ortadan kaldırmayacaktır. 17 Bu, gelişmekte olan ve olgunlaşarak devam eden bir süreçtir. Ancak bu başarılar Orta Doğu'daki korkunç siyasi ve ekonomik gerçeklerle kıyaslanarak değerlendirilmelidir. Türkiye'deki İslamcılarının deneyimi siyasi İslam'a ve aslında tüm bölgeye yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Onların İktisat ve demokrasideki başarıları, modernitenin anlamına, İslam ve demokrasinin uyumluluğuna dair karmaşık ve tartışmalı konulara kesinlikle yeni bir bakış açısı sunacaktır. Bu durum açıkça iktidarı ele geçiren İslamcı bir partinin politik ve ekonomik reform ve demokratikleşme hedefinin ötesine geçebileceğini gösteriyor. İktidardaki bir İslamcı partinin sadece iktidara götüren demokratik sürece saygı duymakla

kalmayıp, reform ve demokratikleşme aracı olarak hareket ettiği bu durum Ortadoğu'da ilk kez görülmektedir.

Siyasi başarıyı sağlamanın yanı sıra, demokratik sürece yaptıkları yatırımlar Türkiye'deki İslamcılarının ilk defa ılımlılık politikalarını pekiştirmelerini sağlamıştır. Bu, Türk toplumunun gerçekleri ile uğraşırken pragmatizmi ve rasyonalizmi sağlamıştır. Bu, esasen diğer güçleri antagonize etmede başarılı olan ve nihai olarak ölümüne yol açan ilk İslamcı hükümetten oldukça farklıdır. Bu dersi Erdoğan unutmamıştır. İlimlilik politikası Türkiye İslamcılarının Öteki ile ilişkiler konusunda yeni bir bakış açısı yaratmasına izin verdi.

Sonuç olarak, AKP hükümeti, Ortadoğu'da dış dünya ile uyumlu olmayan ve küresel ve dinamik bir dünyaya entegrasyondan yararlanan, demokratik olarak seçilmiş tek hükümettir. Bu deneyim, bölgedeki İslamcı hareketlere egemen olan aşırılık ve kimlik politikalarından net bir şekilde ayrılmaktadır. Türkiye'nin deneyimi aynı zamanda otoriter siyasi hakların siyasetleştirilmesinden de ciddi bir sapmadır. Bu rejimlerin umulması gerekir. Demokratik bir siyasi süreç, uzun sürenin sonunda, Doğu halkının Orta Doğu'da otoriterlik ve radikalliğin karanlık tüneline çıktığı, nihai bir ışık olacaktır.

1 Graham E. Fuller, "Türkiye'nin Stratejik Modeli: Mitler ve Gerçekler," Washington Üç Aylık Dönem , 2004, ss 27 (3), 53.

2 Zeyno Baran, "Türkiye Bölünmüş" Demokrasi Dergisi , 2008, Cilt. 1, s. 61.

3 Sultan Tepe, "Türkiye'nin AKP'si: 'Müslüman-

Demokratik' Parti mi? ' Journal of Democracy , 2005, Cilt. 16, No.3, sayfa 70-71.

4 Daha ayrıntılı bilgi için Hakan M. Yavuz, ed., Yeni Türkiye'nin Doğuşu: Demokrasi ve AK Parti (Utah Üniversitesi, 2006); ve Hakan M. Yavuz, "Yeni Burjuvazilerin Türk İslami Hareketinin Dönüşümündeki Rolü", Yavuz, ed., Yeni Bir Türkiye'nin Doğuşu .

5 Newsweek , 24 Aralık 2007.

6 The Economist , 19 Temmuz 2007.

7 Orta Doğu , Aralık 2007.

8 Newsweek , 24 Aralık 2007.

9 UNCTAD, Dünya Yatırım Raporu 2007 , Cenevre.

10 Orta Doğu , Aralık 2007.

11 E. Yıldırım, "Emek Ağrıları veya Aşıl Topuğu: Türkiye'de Adalet ve Kalkınma Partisi ve Emek", Yavuz, ed., Yeni Bir Türkiye'nin Doğuşu .

12 The Economist, 19 Temmuz 2007.

13 www.transparency.org .

14 Abdullah Gül, "Değişen Ortadoğu Ortamında Türkiye'nin Rolü" Akdeniz Üç Aylık Dönem , Cilt. 1, 2004, s. 6.

15 Fuller, "Türkiye'nin Stratejik Modeli" s. 51.

16 Bununla ilgili ayrıntılar için bakınız örneğin Journal of Democracy , 2004, Cilt. 15, Sayı 4; ve 2003, Cilt 13, No. 3.

17 Bu zayıflıkların tartışılması için bkz. Örneğin Tepe, "Türkiye'nin AKP'si".